

versions i interpretacions antigues del mite d'Orfeu i Eurídice, però també ens apropa a un creador contemporani de gran vàlua com és Josep Sebastià Pons, mitjançant una anàlisi detallada que permet gaudir millor de la seva personal apropiació d'aquesta faula poètica.

FARRÉ I VILALTA, Imma: *La revista Joventut: literatura, modernitat i eclecticisme*. Tarragona: Publicacions URV, 2019.

JOSEP CAMPS ARBÓS

Universitat Oberta de Catalunya
 jcampsar@uoc.edu

Malgrat que el modernisme és un dels moviments culturals de la Catalunya contemporània que compta amb una bibliografia més extensa, encara en resten aspectes per tractar o per aprofundir. Seria el cas del setmanari *Joventut*, dirigit per Lluís Via entre 1900 i 1906, i que ha estat considerat pels estudiosos com la publicació més emblemàtica de la segona etapa del modernisme català —d'una importància similar a la que havia tingut *L'Avens* en la primera— i que comptava amb un remarcable estudi de Joan Lluís Marfany, «*Joventut*, revista modernista», publicat el desembre de 1970 a la revista *Serra d'Or*. L'assaig *La revista Joventut: literatura, modernitat i eclecticisme*, d'Imma Farré, ve a omplir aquest buit i és fruit de la seva tesi doctoral, dirigida per Glòria Casals i llegida a la Universitat de Barcelona el 2016. L'autora ja havia publicat, prèviament, diversos articles sobre el tema: la recepció de Jacint Verdaguer i Miquel Costa i Llobera a les pàgines del setmanari o la Biblioteca Joventut.

El volum presenta tres capítols que s'interrelacionen. El primer, «La creació i la crítica literàries», funciona com a introducció, ja que s'hi presenta un dels eixos que vertebrèn el treball: la interacció entre les dues disciplines. D'una banda, Farré fa observar l'elevat nombre de col·laboracions literàries que té, especialment de poesia i narrativa, per captar el màxim nombre de lectors, i com, per aquest motiu, els redactors de *Joventut* van decidir acollir tota mena de tendències sota el paraigües del catalanisme progressista. De l'altra, s'enumeren els principals crítics, dividits en bàndols antagònics: els defensors de l'estètica arbitrària (Jeroni Zanné, Ramon Miquel i Planes...) i els seguidors de l'espontaneisme (Lluís Via, Anton Busquets i Punset...). Val a dir que les limitacions d'espai han fet que no s'hi incorpori l'anàlisi de la crítica dramàtica (publicada, tanmateix, a la revista *Els Marges* el 2016).

El nus del treball són els dos capítols següents. El segon, «Recepció i encaix de l'herència literària del segle XIX», ens acosta a la lectura que es feia des de *Joventut* sobre la literatura vuitcentista. Els redactors es declaraven hereus de l'afany de recuperació cultural de la Renaixença i hi van incorporar, entre la nò-

mina de col·laboradors, autors que n'havien estat participants. Pel que fa a la poesia, la mort, el juny de 1902, de Verdaguer va representar una fita important en la trajectòria de la revista. La instrumentalització de què va ser objecte la seva figura s'orientava en diferents direccions, entre les quals destaquen la ideològica (es va explotar, des del vessant modernista, la imatge d'escriptor incompès i enfrontat a les classes benestants) i l'editorial (*Aires del Montseny* esdevingué la primera obra original de la Biblioteca Joventut). Altres poetes del vuit-cents valorats per la revista van ser Àngel Guimerà (es reivindicava una obra poètica que no ha estat llegida ni valorada com la dramàtica), Apelles Mestres (els poetes de la Natura el van prendre com a referent) i, en menor grau, Francesc Ubach i Vinyeta, Antoni Bori i Fontestà o Anton Busquets i Punset (tot i que cronològicament pertany a la generació modernista, les seves composicions seguien patrons jocfloralescos). També els Jocs Florals van ser objecte de debat en el si de la revista: la manca de qualitat de les composicions premiades el 1900 va ser el detonant per a promoure'n una veritable reforma (des de dins, amb membres del consell de redacció de *Joventut* entre els mantenidors). Quant al teatre i a la narrativa, les pàgines acolliren treballs de Narcís Oller (Miquel i Planes considerava *Pilar Prim* la seva millor novel·la, però li retreia que no s'inseria en els models contemporanis), Albert Llanas i, novament, Anton Busquets i Punset. L'autor més valorat fou, però, Josep Pin i Soler, de qui es destacà la capacitat de reorientar la pròpia carrera literària i la qualitat estilística de la seva prosa.

El tercer i darrer capítol, «L'eclecticisme literari, emblema de la modernitat literària», és el més extens. Ara bé, com apunta Marfany, i corrobora Farré, no s'ha de llegir aquest eclecticisme en un sentit pejoratiu —inclusió de treballs de tendències antagòniques—, ja que és un tret prototípic del moviment modernista. En el terreny de la poesia, després del traspàs de Verdaguer, fou Joan Maragall l'escriptor que encaixà millor amb el catalanisme i el desig de modernització dels redactors de *Joventut*. La seva recepció permet aproximar-nos als diversos vessants que el convertiren en un model: traductor de l'alemany; poeta (va editar *Les disperses* a la Biblioteca Joventut); transmissor, mitjançant els discursos i els assaigs, d'un afany de regeneració política i cultural; i, per últim, intel·lectual de ferma base catalanista. Pel que fa a la delimitació dels corrents poètics, Farré pren com a base el treball de Jordi Castellanos *Antologia de la poesia modernista* (1990): hi sobresurten el vitalista (Joan Oliva i Bridgman, Xavier de Zengotita); la recerca de l'harmonia còsmica, amb el pretext de la natura, i seguint els postulats de Ruskin (Xavier Viura, Joan M. Guasch, Josep Lleonor, Víctor Català, Ignasi Soler i Escofet, Trinitat Catasús, Lluís Via, Pere Prat i Gaballí); la presentació del dolor social com a element que destrueix l'harmonia còsmica (Rafael Nogueras i Oller, autor de *Les Tenebroses*, que denuncià, des d'uns principis neocristians, els vicis socials); o el decadentista (Claudi Omar i Barrera, Josep Brossa i Roger). També Farré analitza la lectura que es feu dels reculls coetanis: *Meteoros*, de Joan Alcover; *Boires baixes*, de Josep M. Roviralta; o *El País del Pler*, de Joaquim Ruyra, entre d'altres.

Capítol a part mereix l'anomenada «batalla del sonet», estudiada prèviament per Jordi Castellanos i Jaume Aulet. Com hem apuntat, el setmanari defensava tant els redactors que reivindicaven el treball formal com a mitjà de dignificació de la llengua catalana com els que potenciaven Maragall i l'espontaneisme. La «batalla» presenta a *Joventut* una sèrie de fites significatives: la publicació, el 1900, dels sonets de Guillem A. Tell i Lafont; la recomanació d'Apelles Mestres, el 1902, de considerar el sonet com una forma encotillada que limitava l'expressió poètica; els trenta-sis sonets que publicà aquest mateix any Pere Riera i Riquer o els d'Emili Guanyavents entre 1902 i 1906, traduïts i propis; l'edició, el 1904, de *Sonets d'uns i altres*, compilat per Josep Pin i Soler; o els articles de Zanné i Miquel i Planas defensant Josep Carner i, sobretot, Costa i Llobera, en què es valorava la publicació d'*Horacianes* pel que tenia d'introducció de noves formes poètiques, en oposició a *Enllà*, de Maragall, mostra exemplar de l'estètica de la paraula viva.

Un dels principals mèrits de *Joventut* és el d'haver impulsat la narrativa ruralista, no entesa com una exaltació de la vida rural sinó com un espai simbòlic en què s'estableix un joc de tensions entre l'individu i el món que l'envolta, i que se situarà en un primer pla el 1902 quan en els Jocs Florals és premiada la narració *Jacobé*, de Joaquim Ruyra. Ara bé l'aposta principal de *Joventut*, com bé apunta Farré, serà Víctor Català que, entre 1901 i 1906, dona a conèixer diversos «dramas rurals». La mateixa revista publicà dins la seva Biblioteca *Dramas rurals* (1902) i *Solitud* (1905), ja que era el vessant de narradora —i no el de poeta— el que atreïa la redacció i els lectors. La recepció de les seves obres al setmanari, a més, va unir crítics tan distints com Zanné i Via, en contraposició als retrats que li feia Maragall, que acusava *Dramas rurals* d'immoral, o els de Josep Carner, contra la «llengua mascla». La proposta de Víctor Català va fer forat a la revista i hi va haver col·laboradors que van seguir la seva petja: Ignasi Soler i Escofet, Joaquim Pla, Josep Roig i Raventós, Enric Bosch i Viola o Felip Palma (pseudònim de Palmira Ventós i Cullerell). De tota manera, en el darrer any de la publicació, hi havia veus com les de Miquel i Planas que reclamaven que la prosa deixés enrere el ruralisme i girés la vista cap a la ciutat.

A banda del ruralisme, *Joventut* va incloure altres corrents estètics, seguint els principis de l'eclecticisme. Així, hi fou present una narrativa decadentista que introduïa una temàtica (complaença pel dolor, per la morbositat, per les situacions sinistres i escabroses) i un llenguatge amb voluntat d'artifici fins llavors inèdits; durant els tres primers anys de la publicació se'n divulgaren mostres tant de literatura estrangera (D'Annunzio, sobretot) com de l'àmbit de creació (Emmanuel Alfonso, Alfons Sans i Rossell, Octavi Pell i Cuffi, Zanné, Alfons Maseras) o de la crítica (resenyes d'obres primerenques d'Eugeni d'Ors i de Prudenci Bertrana). Un altre corrent és el de la prosa sentimental i romàntica, que assenyala la continuïtat entre el modernisme i el moviment romàntic; potser l'autor més significatiu és Enric de Fuentes, de qui la Biblioteca Joventut va publicar el 1906 *Romàntics d'ara*, tot i que no podem deixar de banda Josep M. Folch i Torres,

autor de tretze narracions en què l'amor és l'eix central. També les pàgines de *Joventut* presenten proses vinculades a l'òrbita vitalista i regeneracionista, que en alguns casos serveixen als seus autors per a projectar una mirada social. Pompeu Gener i Frederic Pujulà són els autors més propers a aquest vitalisme d'arrel nietzschiana (el primer amb els diferents lliuraments de *L'Evangeli de la Vida*; el segon, amb col·laboracions assagístiques). O proses que intenten reflectir la realitat (impressions, records, episodis viscuts...); el nom més significatiu és Carme Karr —les trenta-dues narracions que va publicar a *Joventut* carreguen contra la imatge decorativa que tenia la burgesia de la dona—, però no podem oblidar autors com Lluís Via o Carles de Fortuny, amb textos que voregen el sentimentalisme. Igualment, hi va haver espai per una revifada del costumisme a partir de 1905, any que va morir Emili Vilanova: es donaren a conèixer tradicions i costums d'altres territoris del País Catalans (el Rosselló amb Juli Delpont; Mallorca per Joan Rosselló) o de la societat barcelonina, des d'un punt de vista en què l'humor és important (Alexandre Font i les seves «Pàgines festives»). Per últim, *Joventut* també va incloure mostres de literatura fantàstica i especulativa: des de la recepció d'H. G. Wells a textos de creació com els de Manuel Roger de Llúria, Pompeu Gener, Víctor Oliva i Frederic Pujulà (la Biblioteca Joventut li va editar el 1912 la novel·la de ciència-ficció *Homes artificials*).

Conclusió: tot i l'absència d'un índex de noms, tant necessari en treballs d'aquesta mena, *La revista Joventut: literatura, modernitat i eclecticisme*, d'Imma Farré, s'ha de convertir en un estudi de referència, no només sobre una publicació que tenia com a objectiu convertir la cultura catalana en moderna, normal i europea, sinó també sobre la literatura d'inicis del segle passat (la nodrida bibliografia que tanca el volum esdevé, alhora, una recopilació dels millors treballs sobre el modernisme). I ho és tant per la ingent quantitat d'informació nova que conté (lectures detallades de poemes i narracions, recuperació d'autors oblidats o menys tinguts...) com pel seu singular enfocament metodològic (l'agermanament entre creació i crítica).

VILANOVA, Francesc: *Franquisme i cultura*. Destino. Política de Unidad. *La lluita per l'hegemonia intel·lectual a la postguerra catalana (1939-1949)*, Palma: Lleonard Muntaner, 2018.

MANUEL LLANAS

Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya
mllanas@wvic.cat

Abans de res, cal consignar que el present volum és el resultat d'una gran feina, presidida pel desig de documentar escrupolosament, fins als mínims detalls, una rigorosa anàlisi cultural i ideològica, en els seus primers deu anys barcelonins,